

УДК 364-786-021.383:[331.543:364-43](045)  
DOI 10.31499/2618-0715.1(16).2026.355732

**ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА  
У СИСТЕМІ КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ**

**Моргай Лілія**, доктор філософії, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

**ORCID:** 0000-0002-6550-1389

**E-mail:** morgai.liliya@gmail.com

*У статті розглянуто особливості професійної діяльності соціального працівника у системі комплексної реабілітаційної допомоги.*

*Обґрунтовано актуальність дослідження в умовах розвитку системи соціальних послуг в Україні та зростання потреби у відновленні соціального функціонування різних категорій населення, зокрема осіб з інвалідністю, постраждалих від воєнних дій, ветеранів війни та осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах.*

*Проаналізовано сутність комплексної реабілітаційної допомоги як інтегрованої системи медичних, психологічних, соціальних та педагогічних заходів, спрямованих на відновлення життєдіяльності особи та її інтеграцію у суспільство. Визначено основні напрями професійної діяльності соціального працівника у процесі реабілітації, серед яких соціальна діагностика, соціальний супровід, консультування, робота з сім'єю клієнта, координація міжвідомчої взаємодії та застосування сучасних методів соціальної роботи. Доведено, що ефективність реабілітаційної допомоги значною мірою залежить від міждисциплінарної співпраці фахівців та професійної компетентності соціального працівника.*

**Ключові слова:** соціальна робота; соціальний працівник; комплексна реабілітаційна допомога; соціальна реабілітація; соціальний супровід; міждисциплінарна взаємодія; соціальні послуги.

**PROFESSIONAL ACTIVITY OF A SOCIAL PRACTITIONER  
IN THE SYSTEM OF COMPREHENSIVE REHABILITATION SUPPORT**

**Morhai Liliia**, Doctor of Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social Pedagogy and Social Work, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

**ORCID:** 0000-0002-6550-1389

**E-mail:** morgai.liliya@gmail.com

*The article examines the peculiarities of the professional activity of a social worker within the system of comprehensive rehabilitation assistance. The relevance of the study is determined by the current development of the social services system in Ukraine and the growing need to restore the social functioning of various categories of the population, including persons with disabilities, individuals affected by military actions, war veterans, and people who find themselves in difficult life circumstances. In this context, the role of social work as an essential component of the rehabilitation process becomes increasingly significant.*

*Comprehensive rehabilitation assistance is considered as an integrated system of medical, psychological, social, and pedagogical measures aimed at restoring or compensating for impaired human functions, improving social activity, and ensuring a person's full participation in society. The interdisciplinary nature of rehabilitation requires coordinated cooperation among specialists from*

## СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

*different fields, within which the social worker performs an important mediating and coordinating role between the client, the family, and social institutions.*

*The study identifies the main areas of professional activity of a social worker in the rehabilitation process, including social diagnostics, social support, counseling, work with the client's family, coordination of interagency cooperation, and the application of modern methods of social work. Particular attention is paid to the use of such methods as case management, individual counseling, group work, and community-based support, which contribute to increasing the effectiveness of rehabilitation services.*

*It is substantiated that the effectiveness of rehabilitation assistance largely depends on the professional competence of the social worker, the ability to cooperate within an interdisciplinary team, and the implementation of modern approaches to social support. The findings emphasize that the professional activity of a social worker plays a crucial role in restoring the social functioning of individuals, supporting their adaptation to new living conditions, and facilitating their successful integration into society.*

**Key words:** *social work; social worker; comprehensive rehabilitation assistance; social rehabilitation; social support; interdisciplinary cooperation; social services.*

**Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.** Сучасний розвиток системи соціальних послуг в Україні актуалізує необхідність удосконалення підходів до надання комплексної реабілітаційної допомоги різним категоріям населення. У зв'язку зі зростанням кількості осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, зокрема осіб з інвалідністю, постраждалих від воєнних дій, ветеранів війни та членів їхніх сімей, підвищується потреба у забезпеченні ефективної соціальної підтримки та відновленні соціального функціонування людини.

Важливе місце у цьому процесі посідає соціальна робота, яка спрямована на сприяння соціальній адаптації, інтеграції та підтримці осіб, що потребують реабілітації.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблематика соціальної реабілітації та професійної діяльності соціального працівника у системі реабілітаційної допомоги привертає значну увагу науковців. Зокрема, теоретичні та практичні аспекти соціальної роботи, соціальної педагогіки та психологічної підтримки особистості розкрито у працях таких дослідників, як О.Безпалько [1], І.Бех [3], І.Кулик [6], С.Максименко [7], С.Пальчевський [8], та ін. У наукових працях зазначених авторів висвітлено основні підходи до організації соціальної роботи з різними групами клієнтів, особливості соціально-педагогічної підтримки особистості, а також психологічні аспекти соціальної взаємодії та розвитку людини.

**Мета статті** – проаналізувати особливості професійної діяльності соціального працівника у системі комплексної реабілітаційної допомоги.

**Виклад основного матеріалу.** Сучасний розвиток системи соціальних послуг в Україні зумовлює необхідність удосконалення підходів до надання комплексної реабілітаційної допомоги різним категоріям населення. Особливої актуальності набуває проблема відновлення соціального функціонування осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, осіб з інвалідністю, постраждалих від воєнних дій, ветеранів війни та членів їхніх сімей. У зв'язку з цим зростає роль соціальної роботи як важливої складової реабілітаційного процесу, а також значення професійної діяльності соціального працівника у системі комплексної реабілітаційної допомоги [1; 4].

У наукових дослідженнях реабілітаційна допомога розглядається як комплексна система медичних, психологічних, соціальних та педагогічних заходів, спрямованих на відновлення або компенсацію порушених функцій організму людини, її соціальної активності та здатності до повноцінної участі у житті суспільства. Такий підхід передбачає інтеграцію зусиль різних фахівців та реалізацію міждисциплінарної моделі

## СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

підтримки клієнтів. У межах цієї системи соціальний працівник виконує важливу функцію посередника між клієнтом, його сім'єю та різними соціальними інституціями, що забезпечує узгодженість та ефективність реабілітаційних заходів [2].

Аналіз наукових джерел свідчить, що професійна діяльність соціального працівника у сфері реабілітаційної допомоги спрямована передусім на створення умов для відновлення соціального статусу особи, її адаптації до нових життєвих умов та інтеграції у суспільство. Важливими завданнями соціального працівника є забезпечення доступу клієнтів до соціальних послуг, підтримка їхнього психоемоційного стану, а також сприяння розвитку особистісних ресурсів людини [3].

Одним із ключових напрямів діяльності соціального працівника у системі реабілітаційної допомоги є проведення соціальної діагностики. Соціальна діагностика передбачає комплексне вивчення життєвої ситуації клієнта, визначення його соціальних потреб, ресурсів та потенційних можливостей. Вона здійснюється шляхом аналізу соціального оточення особи, її сімейних взаємин, матеріального становища, стану здоров'я та рівня соціальної активності. Отримані результати дають змогу визначити оптимальні напрями соціальної підтримки та сформулювати індивідуальний план реабілітаційної допомоги, що відповідає потребам конкретного клієнта [5].

Важливим етапом професійної діяльності соціального працівника є розроблення та реалізація індивідуальної програми реабілітації. Така програма передбачає комплекс заходів, спрямованих на подолання соціальних труднощів, відновлення соціальних зв'язків, розвиток навичок самостійного життя та підвищення рівня соціальної активності особи. У процесі її реалізації соціальний працівник взаємодіє з іншими фахівцями, зокрема психологами, лікарями, педагогами та реабілітологами, що забезпечує комплексний характер реабілітаційного процесу та сприяє досягненню більш ефективних результатів [1].

Суттєвим напрямом діяльності соціального працівника є здійснення соціального супроводу клієнтів у процесі реабілітації. Соціальний супровід передбачає тривалу та систематичну підтримку особи, яка потребує допомоги у вирішенні соціально-побутових, психологічних та економічних проблем. Основною метою соціального супроводу є сприяння відновленню соціальної самостійності клієнта та підвищення його здатності до самостійного функціонування у суспільстві. У межах такої діяльності соціальний працівник допомагає клієнту отримати необхідні соціальні послуги, сприяє працевлаштуванню, організації дозвілля та розвитку соціальних контактів [6].

Важливе місце у структурі професійної діяльності соціального працівника займає надання консультаційної допомоги. Консультування передбачає інформування клієнтів щодо їхніх прав, можливостей отримання соціальних послуг, а також надання рекомендацій щодо подолання складних життєвих ситуацій. Консультативна діяльність сприяє підвищенню рівня соціальної обізнаності клієнтів, формуванню навичок самостійного вирішення проблем та зміцненню їхньої впевненості у власних можливостях [2].

Важливим напрямом діяльності соціального працівника є також робота з сім'єю клієнта. У багатьох випадках саме сім'я виступає важливим ресурсом підтримки особи у процесі реабілітації. Тому соціальний працівник здійснює інформаційно-просвітницьку діяльність, спрямовану на підвищення рівня обізнаності членів сім'ї щодо особливостей стану клієнта, а також на формування навичок ефективної взаємодії та підтримки. Такий підхід сприяє створенню сприятливого соціального середовища, необхідного для успішної реабілітації [4].

У сучасних умовах особливого значення набуває координаційна функція соціального працівника. Вона полягає у налагодженні взаємодії між різними установами

## СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА



та організаціями, що беруть участь у процесі реабілітації. До таких установ належать заклади охорони здоров'я, центри соціальних служб, громадські організації, реабілітаційні центри та органи місцевого самоврядування. Завдяки ефективній координації діяльності цих структур забезпечується комплексність та безперервність реабілітаційної допомоги [3].

Окрему увагу слід приділити застосуванню сучасних методів соціальної роботи у процесі реабілітації. До таких методів належать кейс-менеджмент, індивідуальне консультування, групова робота, соціальне посередництво, а також організація підтримки у громаді. Використання зазначених методів сприяє підвищенню ефективності реабілітаційної допомоги, оскільки дозволяє враховувати індивідуальні потреби клієнтів та забезпечувати комплексний підхід до вирішення їхніх проблем [6].

Ефективність професійної діяльності соціального працівника у системі реабілітаційної допомоги значною мірою залежить від рівня його професійної компетентності. Соціальний працівник повинен володіти знаннями у сфері соціальної роботи, психології, соціальної педагогіки та основ реабілітації. Крім того, важливими професійними якостями є емпатія, комунікативність, здатність до міждисциплінарної взаємодії та готовність до постійного професійного розвитку [5].

Отже, професійна діяльність соціального працівника у системі комплексної реабілітаційної допомоги є важливою складовою процесу відновлення соціального функціонування особи. Вона спрямована на забезпечення соціальної підтримки клієнтів, сприяння їхній адаптації до нових життєвих умов, відновлення соціальних зв'язків та інтеграцію у суспільство. Реалізація професійних функцій соціального працівника у цій сфері сприяє підвищенню ефективності реабілітаційних заходів та формуванню системи комплексної підтримки людей, які потребують допомоги.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Отже, у ході дослідження встановлено, що професійна діяльність соціального працівника є важливою складовою системи комплексної реабілітаційної допомоги. Соціальний працівник виконує ключові функції соціальної діагностики, соціального супроводу, консультування та координації взаємодії між клієнтом, його сім'єю та фахівцями міждисциплінарної команди. Реалізація цих функцій сприяє відновленню соціального функціонування особи, її адаптації до нових життєвих умов та інтеграції у суспільство.

Доведено, що ефективність реабілітаційної допомоги значною мірою залежить від комплексного підходу до організації соціальної роботи, застосування сучасних методів соціальної підтримки та налагодження міжвідомчої взаємодії у сфері надання реабілітаційних послуг.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у дослідженні інноваційних підходів до організації соціальної роботи у системі реабілітаційної допомоги, вивченні міжнародного досвіду реабілітаційних практик, а також удосконаленні методів соціальної підтримки осіб, які потребують реабілітації.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді : навчальний посібник. URL : [http://194.44.187.2/eljourn/1/soc\\_robgtrom.pdf](http://194.44.187.2/eljourn/1/soc_robgtrom.pdf) (дата звернення: 07.03.2026)
2. Безпалько О. В., Савченко С. В. Соціальна робота : теорія і практика. URL : [https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/643100/mod\\_resource/content/1/%](https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/643100/mod_resource/content/1/%) (дата звернення: 07.03.2026)
3. Бех І. Д. Особистість у просторі виховання. URL : [https://library.udpu.edu.ua/library\\_files/420694.pdf](https://library.udpu.edu.ua/library_files/420694.pdf) (дата звернення: 06.03.2026)
4. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 05.03.2026)
5. Закон України «Про соціальні послуги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 05.03.2026)
6. Кулик І. В. Соціальна робота з різними групами клієнтів. URL : <https://ksptsr.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/71/2023/02/posibnyk-srzhk.pdf> (дата звернення: 04.03.2026)
7. Максименко С. Д. Загальна психологія. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744612/1/I> (дата звернення: 04.03.2026)
8. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка : навчальний посібник. <https://ru.scribd.com/document/462161049> (дата звернення: 04.03.2026)

## REFERENCES

1. Bezpalko, O. V. Sotsialna robota v hromadi: navchalnyi posibnyk [Social work in the community: textbook]. URL : [http://194.44.187.2/eljourn/1/soc\\_robgtrom.pdf](http://194.44.187.2/eljourn/1/soc_robgtrom.pdf) [in Ukrainian].
2. Bezpalko, O. V., Savchenko, S. V. Sotsialna robota: teoriia i praktyka [Social work: theory and practice]. URL : [https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/643100/mod\\_resource/content/1/](https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/643100/mod_resource/content/1/) [in Ukrainian].
3. Bekh, I. D. Osobystist u prostori vykhovannia [Personality in the space of education]. URL : [https://library.udpu.edu.ua/library\\_files/420694.pdf](https://library.udpu.edu.ua/library_files/420694.pdf) [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy «Pro reabilitatsiiu osib z invalidnistiu v Ukraini» [Law of Ukraine «On Rehabilitation of Persons with Disabilities in Ukraine»]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy «Pro sotsialni posluhy» [Law of Ukraine «On Social Services»]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
6. Kulyk, I. V. Sotsialna robota z riznymy hrupamy kliientiv [Social work with different groups of clients]. URL : <https://ksptsr.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/71/2023/02/posibnyk-srzhk.pdf> [in Ukrainian].
7. Maksymenko, S. D. Zahalna psykholohiia [General psychology]. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744612/1/I> [in Ukrainian].
8. Palchevskiy, S. S. Sotsialna pedahohika: navchalnyi posibnyk [Social pedagogy: textbook]. URL : <https://ru.scribd.com/document/462161049> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання – 8.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування – 28.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) – 27.03.2026